SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

SZOVJET KÉPZŐMŰVÉSZET A HUSZAS-HARMINCAS ÉVEKBEN

1983 BUDAPEST

A kiállítást a magyar–szovjet kulturális egyezmény keretében a Művelődési Minisztérium és a Szépművészeti Múzeum szervezte

A katalógus szövegét és képanyagát a szovjet fél bocsátotta a Szépművészeti Múzeum rendelkezésére

A bevezetőt írta
V. Manyin

A kiállítást rendezte és a katalógust szerkesztette
Geskó Judit

A katalógust fordította
László Rózsa

A technikai munkálatokat végezték
Suloky Sarolta
Török Tiborné

A dokumentáció fotóanyagát készítette
Rázsó András

A borítólapon: V. V. Kandinszkij: Kompozíció N° 223 (részlet)

A művészettörténet tanúsága szerint minden korszaknak megvannak a maga megkülönböztető jellegzetességei, az adott időszak művészi gondolkodását, művészeti arculatát alakító sajátos motivációi.
Összehasonlítva más országok korabeli művészetével minden bizonnyal az októberi korszak szovjet-orosz művészete a legvonzóbb, a legérdekesebb. Kiállításunk címe természetesen nem teljesen pontos. A bemutatott anyag kronológiája az 1930-as évek elejéig terjed. Október eszmei vonzáskörébe nyilvánvalóan még további művészeti periódusok is bevonhatók lettek volna. Most azonban október közvetlen rezonanciáit kerestük, a nyílt és lendületes, a világ új, szociális alapokon történő átformálását célul tűző művészi törekvéseket igyekeztünk számba venni. Minden különösebb nehézség nélkül kijelölhető egy – az októberi forradalom által teremtett – sajátos „ideológiai zóna", melynek hatókörébe kerültek a legkülönbözőbb forradalom előtti művészeti irányzatok is: hagyománytisztelők és újítók egyaránt. Valamennyiüket magával ragadta a világ átformálásának pátosza, amelyet minden egyes irányzat a maga módján értelmezett, formai és eszmei-tartalmi lehetőségeinek és korlátainak megfelelően. Az a művészet, amely nem reagált erre a pátoszra, háttérbe szorult, fejlődése – kedvezőbb időkre várva – lelassult, vagy – talaját vesztve – teljesen megszakadt.
Az októberi korszakban a napi aktualitásokra, a politikai eseményekre, a polgárháború alakulására figyelő, a fiatal állam életének legégetőbb kérdéseit közvetlenül megválaszolni akaró művészet került előtérbe. Így különös aktualitást nyertek a mozgósító erejű, „mobil" művészetek: a plakát, a városok ünnepi dekorációja, az agitációs művészet, amely a legkülönbözőbb formákban nyilatkozott meg, egészen a frontra induló vonatok dekorálásáig.
A szovjet kormány ösztönözte a művészi-ideológiai és politikai művészeti formák kifejlesztését. 1918 áprilisában a Népbiztosok Tanácsa dekrétumot bocsátott ki, amelyben külön e célra létrehozott bizottságot bízott meg „a város Május 1-i ünnepi dekorációjának mielőbbi előkészítésével, a feliratok, emblémák, utcanévtáblák, címerek stb. – a forradalmi, munkás Oroszország eszméit és érzéseit tükröző – újakra való kicserélésével . . . Ugyanezen bizottság feladata a művészi alkotóerők mozgósítása, és széles körű pályázat kiírása az Oroszországi Szocialista Forradalom dicsőséges napjait megörökítő emlékműtervek készítésére". Ez a fogantatása a „monumentális propaganda" lenini tervének, amely nem más, mint egy átfogó intézkedési program, célja pedig a forradalmi eszmék tudatosítása, s ezen eszmék művészi tárgyiasítása a „mobil" és „stabil" művészetek eszközeivel.
E művészeti program – ráadásul halasztást nem tűrő határidőre történő – megvalósításához művészkáderekre volt szükség: szobrászokra, grafikusokra, festőkre, dekoratőrökre és díszlettervezőkre. Az októberi forradalomig a művésztársadalom helyeslők és ellenzők, „rokonszenvezők" és közömbösök tarka képét mutatta. A hagyományos, a forradalom előtt virágzó irányzatok képviselői, magas akadémiai címek viselői, várakozó álláspontra helyezkedtek az első hónapok politikai eseményeit illetően. Mások – az oppozíciót hirdető „Művészek Szövetsége" támogatásával – kimondták a szovjet kormány bojkottálását, s ez időben éppen egybeesett a burzsoá csinovnyikréteg szovjethatalom elleni szabotázsakciójával. Igaz, a bojkott mindenütt feloldódott 1918 közepére, amikorra nyilvánvalóvá vált a szovjet állam megszilárdulásának ténye.
A művésztársadalom másik része – főként a „baloldali" irányzatokhoz tartozó művészek, a mai fogalmaink szerinti „avantgardisták" a szovjethatalommal való együttműködés mellett foglaltak állást. E művészek túlnyomó többsége alkotó részese lett a monumentális propaganda lenini terve megvalósításának, az agitációs és termelési formák művészetének. A szovjethatalom együttműködési felhívásának e gyors, pozitív fogadtatása azzal magyarázható, hogy a „baloldali" irányzatok művészei a forradalom előtt a közérdeklődés perifériáján mozogtak, művészetüket elmarasztalták. Úgy vélték, hogy nekik, a „formák forradalmárainak" kedvez a régi életformákat elsöprő forradalmi vihar, és az új állam tevékenységében felfedezték a saját művészi eszméik realizálására nyíló perspektívákat.
És valóban – sok mindent sikerült megvalósítaniuk: a művészi alkotás mind újabb területeinek meghódítására irányzatok egész sorát teremtették meg. Agitációs művészet, termelési művészet – csak egy pár azok közül az irányzatok közül, amelyekben a baloldaliak lenyűgöző eredményeket értek el. De, mint ahogy lenni szokott – a saját felfedezések bűvöletében nehezebb elismerni más művészi indíttatású alkotók munkáját –, egy időre (a polgárháború idejére) a „baloldaliak" is a hagyományos művészet kérlelhetetlen ellenfeleinek tekintették magukat. A „művészi munka új formáinak" kibontakozását jövendölve elvetették a táblaképfestészetet, amelynek – elképzeléseik szerint – az ipari művészet lép majd az örökébe.

A kiállítás bemutatja a művészet mindezen korabeli létezésmódját és megjelenési formáját, amelyek alapján véleményt alkothatunk a forradalmi korszak művészeti vitájáról.

A polgárháború idején a „monumentális propaganda" keretei között különösen erőteljes fejlődésnek indult a monumentális szobrászat. V. I. Lenin sürgetésére és személyes felügyelete alatt emlékműveket emeltek a hős forradalmárok és a kultúra nagy alakjai tiszteletére. Az emlékművek leleplezése valóságos tömegdemonstráció volt. Az emlékművek felállítási helyét transzparensekkel és pannókkal díszítették. A „monumentális propaganda" szellemében végzett munkába bekapcsolódott a szobrászok újonnan megalakult szakszervezete is. Több mint 150 szobrász vett részt a munkálatokban.

Ünnepélyes külsőségek között leplezték le 1918–1919-ben Sz. Merkurov F. Dosztojevszkij- és K. Tyimirjazev-emlékművét, L. Servuda Ragyiscsev- és A. Matvejev Marx Károly-emlékművét (Péterváron), Sz. Alesinnak a forradalmár Halturin tiszteletére készített emlékművét (Moszkvában), Sz. Konyenkov „A békéért és a népek barátságáért elesettek emlékének" szentelt monumentális emléktábláját (a Kreml falán), N. Andrejev „Szabadság" szobrát, K. Zalit N. Dobroljubov-emlékművét stb. A Népbiztosok Tanácsának 1918. július 30-i határozata mintegy hetven emlékmű felállítását irányozta elő.

A kiállítás grafikai anyaga meglehetősen sokrétű. Tartalmaz hagyományos grafikát és illusztrációkat, a nyomdákból nagy példányszámban kikerülő plakátokat, klubok, városok díszítésére, ünnepi felvonulásokra és gyűlésekre szánt dekorációterveket. A forradalom vonzóereje olyan nagy volt, hogy a grafika és a „design" mindezen különnemű ágai a hatása alá kerültek. Ez a körülmény természetesen nem zárja ki a hagyományos művészet létezésének tényét. A különböző művészeti áramlatok, elvek és tendenciák egyidejű, egymás melletti létezését a szovjet állam kultúrpolitikája is támogatta – egy nem sokkal későbbi (1925) megfogalmazás szerint –, mint „a különböző csoportosulások és áramlatok szabad versenyét", amelynek feltételei között „a párt nem hozhat monopolhelyzetbe valamely csoportot, még az eszmeiségét tekintve legtisztább proletár jellegűt se".[1]

A forradalmi korszak művészeti életének ezek a különösen specifikus körülményei a legkülönbözőbb művészi elképzelések sokaságát s azok nem kevésbé specifikus megvalósítási formáinak tömegét hívták életre.

A plakátművészetben – ebben a lakonikus és célratörően aktív művészeti ágban – alkotott és szerzett hírnevet itt is a költő és festő V. Majakovszkij, a festő V. Lebegyev, D. Moor, V. Kozlinszkij, V. Denyi és sokan mások. Kozlinszkij plakátjai nemcsak formai lakonizmusukkal, hanem különös expresszivitásukkal is kitűnnek. Kozlinszkij dolgozott az Orosz Távirati Ügynökségnél (ROSZTA), ahol Majakovszkijhoz, Cseremnihhez, Maljutyinhoz és másokhoz hasonlóan sajátos kézi sokszorosítási eljárást (sablonnal) alkalmazott a plakátok gyorsabb nyomdai előállítása érdekében. A sablonozás az ábrázolóeszközök ökonomikus használatát követelte meg. Kozlinszkij mellett ezt az eljárást alkalmazta Lebegyev is, aki a sziluettek kifestésével a szín mozgási energiáját adományozta a formának.

A forradalmi korszak plakátművészetének stílusbeli sajátosságai több forrásra vezethetők vissza. Egyesek – elsősorban Majakovszkij, Cseremnih és Denyi – a „lubók" (népi fametszet) áttekinthető, kifejező kompozíciókhoz vezető hagyományos tematikáját és formáját vették alapul. Sokan nem a népi ábrázolóművészethez, hanem a művészet más expresszív formáihoz fordultak; ennek eredményei tükröződnek Moor, Kozlinszkij és Lebegyev linómetszetein.

A forradalmi művészet nem kevésbé jellegzetes és értékes megjelenési formája volt a városok, utcák ünnepi díszítése, a polgárháború idején a frontra küldött, a politikai és kultúrmunka sajátos eszközéül szolgáló, „agitációs" vonatok dekorációja. Ez az eddig soha nem látott méretekben kibontakozó művészeti ág valamennyi irányzat művészeit vonzotta. De különösen azokat, akik saját művészetük zászlajával új „forradalmi formák" feltalálását hirdették. Ünnepnapokon a munkát, a forradalmat dicsőítő vagy történelmi témájú pannókat függesztettek ki. A pannófestők között olyan neves festőket találunk, mint K. Petrov-Vodkin, B. Kusztogyijev, P. Koncsalovszkij, Sz. Geraszimov. Még eredményesebben működtek ezen a téren a „baloldali" irányzatokhoz tartozó művészek. Az ő művészetük formája már önmagában is az ipari formatervezés és az építészet felé kívánkozott. Ezért hat még ma is, ennyi idő távolából oly sikeresnek a Palota tér N. Altman-féle dekorációja vagy Ivan és Olga Alekszejev élénk, mesés festésmódja. Ilyesféle dekorációk példáival ismerkedhetünk a kiállításon I. Punyi pannóvázlatait, N. Szuetyin vonat- és tribündekoráció terveit, K. Malevics „Szónoki emelvények"-jét, A. Jevgrafov klubdekorációját vagy V. Kozlinszkij „Munkás" című pannóját tanulmányozva. A terek és utcák díszítésének tervezése új művészi problémák felé terelte a művészek érdeklődését. A hagyományos ábrázolóművészet formái alig voltak alkalmazhatók az utcák és terek dekorációinak tervezésekor, bár ebben a munkában nagyrészt éppen az ilyen tradíciókat követő festők vettek részt. Az utca perspektívái különleges – feltűnő, majdnem plakátszerű dekoratív – formanyelvet igényeltek. A hagyományos festészet fogásai illettek a legkevésbé ehhez a feladathoz. Az avantgarde művészek sikeresebb megoldásokat találtak, ami arra utal, hogy ezek a művészek képesek a nagy perspektívákat figyelembe véve a megfelelő méretekben gondolkodni. Így keletkezett a monumentális művészet, amely csak sokkal később – az 1960-as években – ért fejlődése csúcsára. Ez egyáltalán nem jelenti azt, hogy a városok neves festők által készített dekorációit kudarcként kell elkönyvelnünk. K. Petrov-Vodkin, P. Koncsalovszkij, Sz. Geraszimov néhány vázlata a terek díszítésekor elengedhetetlen dekorativitásával tűnik ki. A „Mir Iszkussztva" társaság egyes tagjainak stilizáló festésmódja azonban sem az architekturális környezethez, sem pedig a forradalmi korszak reális életéből vett konkrét témákhoz nem volt alkalmazható. Úgy tűnhet, hogy a forradalom a legkevésbé sem kedvezett a hagyományos művészeti ágak – és elsősorban nem a hagyományos grafika – virágzásának. Ám éppen a hagyományos grafika és a könyvillusztráció keltette fel az idősebb mesterek és a fiatal művésznemzedék érdeklődését. Az 1910–1920-as évek fordulóján két kiváló mester, V. Favorszkij és N. Kuprejanov gyönyörű fametszeteket készített. Favorszkij sokat és eredményesen dolgozott a 20-as évek folyamán is. Lévén a VHUTEMASZ tanára, s egy ideig rektora is, tehetséges grafikusok egész sorát ne-

[1] „Borba za realizm v iszkussztve 1920-h godov". (Harc a realizmusért az 1920-as évek művészetében.) Moszkva, 1962, 83. old.

velte ki, s tanítványai még az idő tájt – a 20-as években – önálló alkotásokkal mutatkoztak be. N. Kuprejanov nagy kifejezőerejű fametszetek sorával – „Páncélkocsik", „Igásló", „Nap" stb. – vonult be a forradalmi művészetbe. Műveinek modora élesen eltér mestere, A. Osztroumova-Lebegyeva finom, intellektuális grafikáitól. A „Mir Iszkussztva" csoport – amelyhez Osztroumova-Lebegyeva is tartozott – stilizáló művészete nem vált talajtalanná a „két korszak" határán sem. Maga a festőnő, a társaság más tagjaihoz (M. Dobuzsinszkij, K. Szomov, K. Petrov-Vodkin, B. Kusztogyijev stb.) hasonlóan, gyakran szerepelt kiállításokon. De sokuk számára a legnagyobb sikert az orosz irodalom klasszikusainak az Állami Kiadó által előkészített olcsó könyvtári sorozatának nyomdai munkálataiba való bekapcsolódás, illusztrátorként való közreműködés hozta meg. A sorozathoz készült illusztrációk rossz minőségű papíron jelentek meg, ez azonban semmit sem vont le magas művészi értékeikből. Különösen A. Benua rajzai Puskin „Bronzlovas"-ához (igaz, jóval korábban keletkeztek) és M. Dobuzsinszkij F. Dosztojevszkij „Fehér éjszakák" című művéhez készített illusztrációi tűntek ki. Kifejező, jól komponált, ökonomikus kivitelűek V. Sztyepanovának a „VARSZT" albumhoz készített lapjai és A. Rodcsenko („Rodcsenko-metszetek"), V. Kozlinszkij („Modern Pétervár"), V. Favorszkij („Egy bábszínházas feljegyzései", „Makovec") magán megrendelésre vagy állami kiadóvállalatok megbízásából készült művei.

Az 1920-as évek eleji művészet jelentős színfoltját alkotják a korán meghalt V. Csekrigin „Feltámadás" című ciklusának híressé vált hagyományos stílusú rajzai. A ciklus jellemzője rembrandti drámaisága. A forradalmi viharok korszakát Rembrandt szellemében, fény-árnyék kontrasztokra épülő, lágy vonalú kompozíciókban jelenítette meg a művész.

Az agitációs vonatok és hajók, a városok és az utcák, az ünnepi felvonulások és a középületek dekorálásának gyakorlata új művészeti ágak létrejöttéhez vezetett. A polgárháború végén az élet átszervezésének feladata rendkívül erőteljes szükségszerűségként jelentkezett. A háború hatalmas károkat okozott a népgazdaságnak. Ebben a művészetek számára kedvezőtlen időszakban születnek meg az életforma átalakítására, a tömegek tudatának lassanként a hétköznapi élet részévé váló művészet általi átformálására irányuló eszmék. Az „alkalmazott művészet" már a múlté, a művészet most az élet általa történő átszervezésének grandiózus programjával lép színre. A „termelési művészet" és a hagyományos művészet híveinek vitája lényegében terméketlen volt. A valamennyi művészeti ág iránt megnyilatkozó társadalmi igény felszínen tartotta a hagyományos művészeteket is. Ugyanez az igény indította a fejlődés útjára az ipari művészetet, a designt. A termelési művészet széles programját megteremtő forradalmi korszak nemcsak álmokat varázsolt a művészi munka új tartományairól, hanem jelentős művészi termékeket is létrehozott. K. Malevics, I. Csasnyik, N. Szuetyin, A. Scsekotihiny-Potockaja, Sz. Csehonyin, N. Danyko edények festésére vállalkozott. A textiliparban próbálták ki erőiket V. Sztyepanova, Sz. Burilin, D. Preobrazsenszkaja és sokan mások. Az „ipari művészet" foglalkozott ruhák, bútorok, klub-enteriőrök tervezésével, poligráfiával. Ez nem egyszerűen a hagyományos művészet motívumainak használati tárgyakra alkalmazása, nem hiú díszítgetés volt. A tömegek esztétikai igényeinek megfelelő, organikus művészeti forma jött létre. A termelési művészet gyakorlati megvalósításában nagy szerepet játszott A. Rodcsenko, V. Tatlin, B. Csehonyin, K. Malevics és V. Sztyepanova. Figyelmet érdemel A. Rodcsenko művészi tevékenységének sokoldalúsága. Működött a poligráfia, a design, a művészi fotó, a plakátművészet és a könyvtervezés területén, tervezett bútorokat, sok más területen is, mindenütt, ahol alkalmazhatók a művészi munka új fajtái, művészet által nemesíthetők a hétköznapi tárgyak.

A termelési művészet gyakorló alkotóit és teoretikusait külön kell említenünk. Ez utóbbiak (O. Brik, B. Arvatov, N. Csuzsak) egyes megalapozatlan állításai sokat ártottak a művészek gyakorlati munkájának. Bizonyos értelemben még kompromittálták is a jelentős kezdeményezéseket. A teoretikusok jóslatai a hagyományos művészet megszűnéséről, az ipari művészeti ágak gyors és általános győzelméről, amelynek következtében uralni fogják a hétköznapok életét és átalakítják az emberi tudatot – nem váltak be. A hagyományos művészet továbbra is létezett, a fejletlen gazdasági bázis azonban nem tette lehetővé az ipari művészet megfelelő arányú kibontakozását. A hagyományos művészet, éppen ellenkezőleg, az idő múlásával egyre jobban megerősödött, növekedett és sokasodott. Az októberi forradalmat nehezen túlélő hagyományos művészet sorsa rendkívül érdekes. A hagyományos művészetnek fel kellett találnia magát a megváltozott viszonyok között, alkalmazkodnia kellett az új igényekhez, reagálnia kellett az országban lezajlott változásokra, és képessé kellett válnia a forradalmi korszak legfontosabb eszméinek tükrözésére. A tradicionális művészet nem halt meg, mint azt a baloldali termelésiek (B. Arvatov, N. Punyin) jövendölték. A „hagyománytisztelők" lassanként megtalálták, illetve elfoglalták helyüket a szovjet valóságban, bár a forradalmi években a hagyományos művészet, amely kétségtelenül nehézkesen reagált a végbemenő eseményekre, átadta az elsőséget az agitációs tömegművészetnek.

Úgy tűnt, hogy egyes festők nem merítették még ki a régi, forradalom előtti témákat: B. Kusztogyijev „Kereskedőné a tükör előtt" (1920), A. Arhipov „Leány" (1920-as évek), I. Maskov „Csendélet szamovárral" (1920). Mások – az októberi forradalomtól kezdve – arra törekedtek, hogy átgondolva a lezajló folyamatokat, megrajzolják a korszak arculatát. Az így kirajzolódó kép időnként szimbolikus, elvont értelmezést nyert. A művészek inkább az ember érzelmi-pszichológiai állapotának kifejezésére törekedtek. N. Altman megalkotja nevezetes művét, a „Petrokommuná"-t (1921), amelyben a szokásos ábrázolási módoktól eltérő, új plasztikai megoldásokat alkalmaz. A művész mintegy korának képletét kívánja megfogalmazni. V. Kandinszkij az előző években alkalmazott absztrakt formában festi meg a „Kompozíció. N° 223"-at (1919). Hasonló utakon jár az első forradalom utáni években A. Rodcsenko, K. Malevics, I. Kljun, L. Popova is. Ezekben az években még érzékelhető a kubizmus – egyre gyengülő – hatása, hogy azután rövidesen sok művész végleg kivonja magát alóla.

Az október utáni első művek között említendők K. Petrov-Vodkin és D. Sterenberg képei. Petrov-Vodkin 1919-ben festi „Az 1918. év Pétervárán" című művét, amelyen szűkszavú tartózkodással adja vissza a forradalmi időszak Pétervárának bizalmatlan, nyugtalan atmoszféráját. Hasonlóan fontos műve „Önarckép"-e (1918) is, amelyen a

művész szigorú vonásai a korszak nyugtalanságát is tükrözik. Petrov-Vodkin alighanem az októberi korszak legjelentősebb festője. Fő műveiben: „Csata után" (1923), „A komisszár halála" (1927) sikerült megragadnia a forradalom lényegi vonásait, visszaadni „filozófiáját" vagy – A. Blok szavával élve – „muzsikáját". Az ember sorsa a forradalomban, élet és halál, az ember erkölcsi tartása, emberi méltósága – ezek a kérdések foglalkoztatják fő műveiben Petrov-Vodkint. Műveinek stilisztikája: a szferikus perspektíva, a bágyadt „ikon"-színek jól adják vissza a lassan eszméletét vesztő ember világérzékelését.

A nehéz forradalmi éveknek ugyanezt a zord, aszketikus atmoszféráját sikerült megragadni D. Sterenbergnek nem kevésbé aszketikus csendélet- és portréfestészetében.

Az 1920-as évek közepére új, tehetséges festőnemzedék került ki a szovjet művészeti főiskolákról. A fiatal művészek sikeresen fejezték ki az új valóságot, de nem kevésbé jó érzékkel közelítettek a forradalom korszakához. E fiatal művészek már első fellépésüktől kezdve érett mesterekként jelentek meg a képzőművészetben, olyanokként, akik képesek eredeti stílus, önálló, az élet problematikáját teljességében megragadó képi világ kialakítására. Ezeknek a festőknek a nevei a szovjet művészet kiemelkedő mestereinek névsorát gazdagítják: A. Dejneka, A. Szamohvalov, Ju. Pimenov, A. Pahomov, A. Labasz, B. Joganszon, P. Suhmin, Sz. Geraszimov stb. Dejneka „Szövőnők" (1927) és Szamohvalov „Szövőüzem" (1929) című képe az idő ritmusait, az élet modern ütemét kottázza, s tartalmaz mindent, ami új a szovjet társadalom életében. Az ábrázolás nem a szereplők lélektani egyénítésén alapul, hanem mintegy a korszak belső ritmusának kifejezése, általános jellemzőinek kiemelése útján jön létre. A művészi feladat effajta megközelítése nem jelenti azt, hogy művészetük híján van az egyénített figuráknak. Dejneka és Szamohvalov mindketten sok emlékezetes kortársábrázolást készítettek. Ezek egyike, Szamohvalov „Munkásnő"-je (1928) szerepel a kiállításon. Ezek az ábrázolások újdonságok a szovjet és az orosz művészetben. A művészek nem hagyományos portrét, hanem portréképet festenek, amelyen az emberi vonások általánosított formában tükröződnek egy kortárs személyében. Hasonló tendencia erőteljesebb érvényesülése figyelhető meg ugyanebben az időszakban egy másik festő, G. Rjazsszkij művészetében („Munkásfakultás hallgatónője" – 1927). Az új és mindegyre megújuló valóság, a technika fejlődése és a szociális, politikai forradalmat követő technikai forradalom, az élet új ritmusai és egész megváltozott karaktere – ezek a témák szerveződnek expresszív, dinamikus alkotásokká A. Labasz „Jön a vonat" (1929), „Kormányozható léghajó és gyermekotthon" (1930) és P. Kuznyecov „Nők" (1926) című képén.

Az 1920-as évek művészetét a különböző irányzatok együttélése jellemezte. A második évtized közepétől azonban érdekes jelenségek mutatkoznak. Néhány volt „baloldali" – sajátos XX. század eleji „avantgarde" – művész, nevezetesen a „Káró Bubi" tagjai nyilvánvaló vonzalmat tápláltak a hagyományos realista művészet iránt. A társaság egyik vezetője, P. Koncsalovszkij ekkor festi „Novgorodiak" (1925) és „Vásárból" (1926) című képeit, egy másik „Káró Bubi"-tag, A. Oszmerkin „Fogadó" (1925) c. képe és a többiek: I. Maskov, V. Rozsgyesztvenszkij, A. Kuprin alkotásai – teljesen tradicionális munkák. S ha nem tekintenénk az új festői megformálást, tematikájuk alapján „peredvizsnyik"-alkotásoknak nézhetnénk mindezeket a műveket. Koncsalovszkij népi karaktert keres, a népi jelleg lényegét kutatja, tipikus vonások felmutatására törekszik. A 20-as évek végén még a szuprematista K. Malevics is visszatér a tárgyfestészethez. Erről tanúskodik „Vörös lovasság" (1918–1930), „Copfos lány" (1931) s „Önarckép" (1934) című képe. V. Kandinszkij 1920-ban tárgyias városkép-sorozattal („Zubovszkaja tér" stb.) jelentkezik, mintegy visszatérve élénk, dekoratív művészetének kezdeti korszakához. A visszafordulás, a múltba tekintés – figyelemre méltó jelenség a 20-as évek művészetében. A legkülönbözőbb alkotási, módszertani elveket sem hagyja érintetlenül, s minden egyes irányzat – a maga módján – megteszi a fordulatot a figurativitás, a tradicionális felé, megőrizve eközben a művek eredetiségét, organikus – a megfelelő irányzatra jellemző – voltát, magas művészi színvonalát.

Nyomós okai voltak annak, hogy a szovjet festészet visszatért saját tradicionális forrásaihoz, miközben Európában új, ultramodern festészeti irányzatok jöttek létre. A hatalmas, sötétségben szunnyadó ország, amelynek álmát az októberi forradalom ágyúdörgése űzte el, nyújtózni kezdett a tudás, a kultúra felé. A korábban hozzáférhetetlen művészet, az elit „használati cikke" a tömegek vagyonává lett. Az új fogyasztó nagymértékben megváltoztatja az ízlést, más művészetet diktál, új igényeket támaszt. Ezek az igények az érthető – közérthető – realista művészet felé hajlanak, amelynek kifejezési formája, „természet utáni" modellezése teljes mértékben megközelíthető volt a tömegek számára. Legalább ilyen fontos szerepet játszott az időszak „szociális rendelése", vagyis a meghatározott, a művészet által értelmezett és formált eszmék iránti társadalmi igény. Ezek a körülmények azonban – önmagukban – még nem vonhatták volna el a művészetet formai útkereséseinek problematikájától, ha nincsenek a realizmusban magában rejtőző potenciális lehetőségek, ha nem nyilvánvaló azok kimerítetlensége. A forradalmi Oroszország képzőművészetének ezeket az evolúciós sajátosságait azonban nem szabad eltúlozva értelmezni. Túlzás nélkül állíthatjuk, hogy az 1920-as években az európai művészeti irányzatok valamennyi analógiája megtalálható volt ebben a művészetben. Többek között az impresszionizmus, a kubizmus, az expresszionizmus, amely, egyébként, széles körben hódított a fiatal festőnemzedék tagjai között, a futurizmus, az absztrakció, mely nemcsak megteremtőinek, Kandinszkijnak és Malevicsnek a műveiben jelentkezett, hanem más művészeknél is (mint ezt a kiállított művek is reprezentálják): L. Popovánál, A. Rodcsenkónál, I. Punyinál, I. Kudrjasovnál, K. Medunyeckijnél s másoknál.

A társadalmi igény más fontossági sorrendet jelölt ki a különböző művészeti ágak között, áthelyeződtek a hangsúlyok, egyes művészeti irányzatok háttérbe szorultak, mások felmagasztaltattak, mindez azonban nem „érvénytelenítette" a művészet fejlődésének belső autonóm törvényét, amely, mint tudjuk, gyakran éppen a társadalmi ízlés követeléseinek ellenében hat. Hasonló jelenségek a legkevésbé sem tűntek el az 1920-as évek művészeti életének színpadáról. Így, például a 20-as évek társadalmi valósága volt a szülőanyja annak a nagy formátumú művésznek, aki – specifikusan orosz körülmények okán – egészen egyedi, senkiéhez nem hasonlítható és semmi-

féle irányt – még az az idő tájt rendkívül népszerű szürrealizmust és dadaizmust – sem keresztező utat járt be. Ez a művész P. Filonov. Művei „Bevezetés a békés aranykorba", „A pétervári szovjet formulája" és a kiállításon látható „A tavasz formulája" új lapot nyitottak a művészet történetében különös világfelfogásukkal, és a mind újabb formákat, megtestesülési lehetőségeket kereső művészi szándék tükrözésével.

A hagyományos szobrászat alárendelt szerepet töltött be az 1920-as évek művészetében. Úgy tűnt, hogy a „monumentális propaganda" felemésztette a hagyományos szobrászat mestereinek energiáit. Majdnem valamennyi, kiállításunkon is képviselt szobrász részt vett a „monumentális propaganda" megvalósításában. B. Korolev a forradalmár Bakunyinnak állított emlékművet Moszkvában, V. Szinajszkij Lassalle-mellszobra Péterváron készült, N. Andrejev Herzen, Ogarev és a drámaíró N. Osztrovszkij emlékművét készítette el és egy Szabadság-szobrot alkotott. N. Andrejevet bízták meg egy, a forradalom vezérének, V. I. Leninnek szentelt szoborsorozat megalkotásával. A szobrász lehetőséget kapott a vezér portréjának természet utáni mintázására.

A. Golubkina L. N. Tolsztoj hatalmas alakját mintázza. A szobor erőteljes formái szuggesztívak és súlyosak. Mintha a nagy író világra szóló jelentőségét formáznák.

Nem kevésbé érzékeny, pszichológus-portréművészei az 1920-as éveknek Sz. Lebegyeva és A. Matvejev. A. Matvejev, a kitűnő szobrász, sok kiváló tanítvány mestere, „Októberi forradalom" (1927) című szoborcsoportjában klasszikusan tiszta, hagyományos formában jelenítette meg az októberi forradalmat végrehajtó társadalmi erők egységét.

A szovjet művészet történetének minden periódusa sajátos, specifikus.

A szocialista társadalom művészete, létezésének első pillanatától kezdve vonzotta azokat a művészeket, akik alkotó erőiket az igazságosságért és a dolgozó ember szabad életéért folytatott szociális küzdelemnek szentelték.

Eszmei-tartalmi és formai-plasztikai eredményei a kortárs művészet alapjául szolgálnak.

V. MANYIN
művészettörténész, kandidátus

KATALÓGUS

VÁLOGATÁS A LENINGRÁDI ÁLLAMI OROSZ MÚZEUM ANYAGÁBÓL

Kat. 2. A. J. Arhipov: Leány. 1920-as évek

1.
N. I. ALTMAN
Petrokommuna. 1921
Olaj, vászon, 103×87 cm. Ltsz.: Zs–8837

2.
A. J. ARHIPOV
Leány. 1920-as évek
Olaj, vászon, 108×82,5 cm. Ltsz.: Zs–2333

Kat. 1. N. I. Altman: Petrokommuna. 1921

Kat. 3. F. Sz. Bogorodszkij: Fényképezkedők. 1932

3.
F. SZ. BOGORODSZKIJ
Fényképezkedők. 1932
Olaj, vászon, 148×111 cm. Ltsz.: 8828

4.
I. I. BRODSZKIJ
Felvonulás az Október 25. sugárúton. Vázlat. 1930
Olaj, vászon, 88×61 cm. Ltsz.: Zs–4378

5.
J. M. CSEPCOV
A kooperáció napja, falun. 1926
Olaj, vászon, 70×95 cm. Ltsz.: Zs–4499

6.
A. A. DEJNEKA
Út Mont-Varnenbe. 1935
Olaj, vászon, 60×82 cm. Ltsz.: ZsB–8860

7.
P. N. FILONOV
Parasztcsalád. 1915
Olaj, vászon, 159×128 cm. Ltsz.: Zs–9578

8.
SZ. V. GERASZIMOV
Parasztember ellenzős sapkában. 1925
Olaj, vászon, 81×61 cm. Ltsz.: Zs–4411

9.
K. N. ISZTOMIN
Műteremben. 1929
Olaj, vászon, 125×88,5 cm. Ltsz.: ZsB–1479

10.
K. F. JUON
Komszomolkák. 1930
Olaj, vászon, 59,7×71 cm. Ltsz.: Zs–5683

11.
V. V. KANDINSZKIJ
Kék fésű, 1917
Olaj, vászon, 133×104 cm. Ltsz.: ZsB–1609

12.
Kompozíció N° 223. 1919
Olaj, vászon, 126×95 cm. Ltsz.: ZsB–1715

Kat. 10. K. F. Juon: Komszomolkák. 1930

Kat. 12. V. V. Kandinszkij: Kompozíció
N° 223. 1919

Kat. 15. B. M. Kusztogyijev: Sztyepan Razin. 1918

13.
P. P. KONCSALOVSZKIJ
Csendélet kávéskannával. 1919
Olaj, vászon, 104,2×108 cm. Ltsz.: ZsB–1187

14.
Novgorodiak. 1925
Olaj, vászon, 140×182,5 cm. Ltsz.: Zs–2359

15.
B. M. KUSZTOGYIJEV
Sztyepan Razin. 1918
Olaj, vászon, 79×98 cm. Ltsz.: Zs–6170

16.
Kereskedőné a tükör előtt. 1920
Olaj, vászon, 141×108 cm. Ltsz.: Zs–7654

17.
Ünnepi felvonulás az Urickij téren a Kominternn II. Kongresszusa megnyitásának napján, 1920 júliusában. 1921
Olaj, vászon, 133×268 cm. Ltsz.: Zs–6148

18.
P. V. KUZNYECOV
Nők. 1925–1926
Enyves festék, vászon, 98×106,5 cm. Ltsz.: ZsB–1182

19.
A. A. LABASZ
Kormányozható léghajó és gyermekotthon. 1930
Olaj, vászon, 160×80 cm. Ltsz.: ZsB–1702

20.
Jön a vonat. 1929
Olaj, vászon, 97×74,5 cm. Ltsz.: Zs–8391

21.
V. V. LEBEGYEV
Kubizmus. 1922
Olaj, vászon, 108×62 cm. Ltsz.: Zs–1351

22.
Nő gitárral. 1930
Olaj, vászon, 80×65 cm. Ltsz.: Zs–4484

Kat. 16. B. M. Kusztogyijev: Kereskedőné a tükör előtt. 1920

Kat. 17. B. M. Kusztogyijev: Ünnepi felvonulás az Urickij téren a Komintern II. Kongresszusa megnyitásának napján, 1920 júliusában. 1921

23.
K. SZ. MALEVICS
Pilóta. 1914
Olaj, vászon, 125×65 cm. Ltsz.: ZsB–1348

24.
Szuprematizmus kontúrban. Sportolók. 1928–1932
Olaj, vászon, 142×164 cm. Ltsz.: Zs–9439

25.
Két férfialak
Olaj, vászon, 99×74 cm. Ltsz.: Zs–9436

26.
I. I. MASKOV
Csendélet szamovárral. 1920
Olaj, vászon, 142×180 cm. Ltsz.: ZsB–1729

27.
A. F. PAHOMOV
Szénakaszálás. 1925
Olaj, vászon, 64×105 cm. Ltsz.: Zs–8605

28.
K. SZ. PETROV-VODKIN
Önarckép. 1918
Olaj, vászon, 71×53 cm. Ltsz.: Zs–2400

29.
Hering. 1918
Olaj, viaszosvászon, 58×88,3 cm. Ltsz.: Zs–1254

30.
A komisszár halála. 1928
Olaj, vászon, 196×248 cm. Ltsz.: Zs–7685

31.
L. SZ. POPOVA
Kubofuturizmus (ülő alak). 1915–1916
Olaj, vászon, 125×107 cm. Ltsz.: ZsB–1324

Kat. 21 V. V. Lebegyev: Kubizmus. 1922

35.
V. I. Lenin Áradatban. 1934
Olaj, vászon, 102×171 cm. Ltsz.: Zs–5649

36.
G. G. RJAZSSZKIJ
Munkásfakultás hallgatónője. 1927
Olaj, vászon, 53×44 cm. Ltsz.: Zs–2403

37.
A. M. RODCSENKO
Fehér kör. 1918
Olaj, vászon, 89,2×71,5 cm. Ltsz.: ZsB–1439

38.
V. V. ROZSGYESZTVENSZKIJ
A „Sarló és kalapács" Üzem. 1930
Olaj, vászon, 172×132,5 cm. Ltsz.: Zs–1799

39.
A. V. SEVCSENKO
Vasaló nő. 1920
Olaj, vászon, 94×82,5 cm. Ltsz.: Zs–8225

Kat. 22. V. V. Lebegyev: Nő gitárral. 1930

32.
I. A. PUNYI
Csendélet betűkkel és korsóval. 1919
Olaj, vászon, 88×88 cm. Ltsz.: Zs–1399

33.
Csendélet fehér korsóval. 1919
Olaj, vászon, 89×71 cm. Ltsz.: ZsB–1400

34.
A. A. RILOV
Erdei folyó. 1929
Olaj, vászon, 86×121,9 cm. Ltsz.: Zs–5695

40.
Csendélet. 1922
Olaj, vászon, 84×85,5 cm. Ltsz.: Zs–8283

41.
D. P. STERENBERG
Szasa néni. 1920-as évek
Olaj, vászon, 130×98 cm. Ltsz.: VH

42.
A. N. SZAMOHVALOV
Munkásnő. 1928
Olaj, vászon, 65×50,5 cm. Ltsz.: Zs–7562

43.
Szövőüzem. 1929
Olaj, vászon, 68×98 cm. Ltsz.: Zs–8149

44.
V. J. TATLIN
Tengerész. 1914
Tempera, vászon, 71,5×71,5 cm. Ltsz.: ZsB–1514

45.
J. A. VASZNYECOV
Csendélet kalappal. 1931
Olaj, vászon, 100×71 cm. Ltsz.: Zs–8567

Kat. 26. I. I. Maskov: Csendélet szamovárral.
1920

Kat. 29. K. Sz. Petrov-Vodkin: Hering. 1918

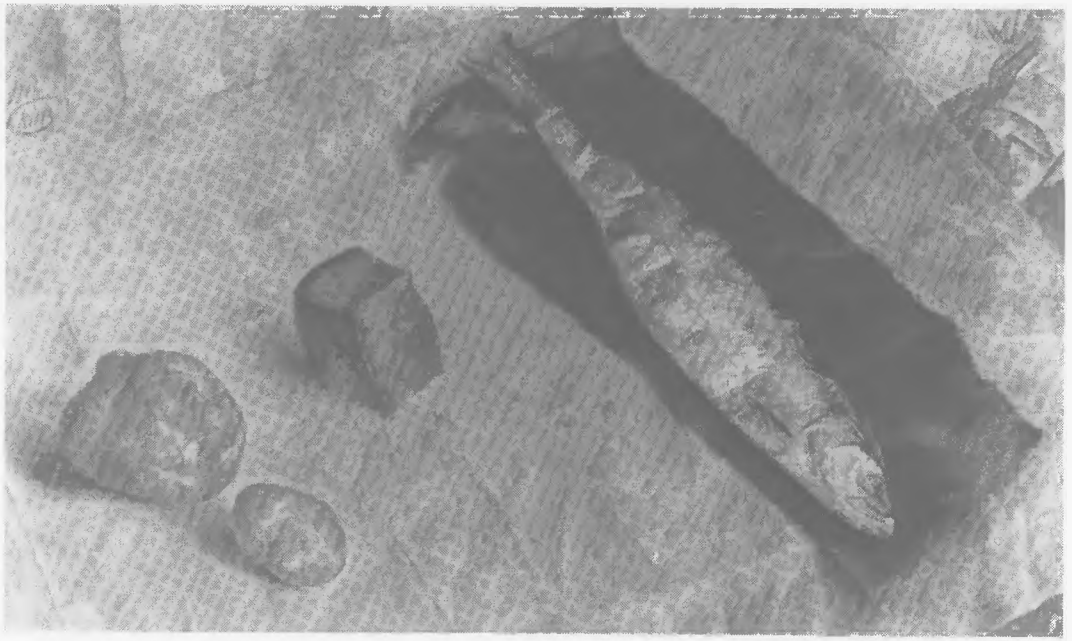

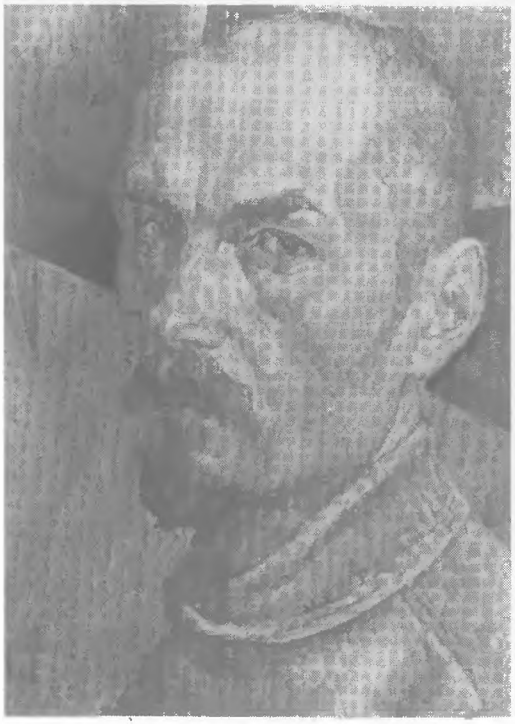

Kat. 28. K. Sz. Petrov-Vodkin: Önarckép. 1918

Kat. 30. K. Sz. Petrov-Vodkin: A komisszár halála. 1928

Kat. 31. L. Sz. Popova: Kubofuturizmus (Ülő alak). 1915–1916

46.
N. A. ANDREJEV
V. I. Lenin a tribünön. 1929
Bronz, 97,5×73×82 cm. Ltsz.: SzO–5

47.
V. I. Lenin. Fej. 1924–1929
Bronz, 56×23×34 cm. Ltsz.: SzO–7

48.
A. SZ. GOLUBKINA
L. N. Tolsztoj portréja. 1927
Bronz, 74×90×98 cm. Ltsz.: SzO–17

49.
Nyírfácska. 1927
Bronz, 97×35×27 cm. Ltsz.: SzO–18

50.
B. D. KOROLEV
Fésülködéshez levetkőzött nő. 1924
Bronz, 42×25×19 cm. Ltsz.: SzO–524

51.
SZ. D. LEBEGYEVA
Vlaszov, rohamosztagos vörös matróz. 1931
Bronz, 54×27×24 cm. Ltsz.: SzO–866

52.
A. D. Cjurupa. Mellszobor. 1927
Bronz, 56×50×30 cm. Ltsz.: SzO–428

Kat. 32. I. A. Punyi: Csendélet betűkkel és korsókkal. 1919

53.
V. I. MUHINA
Munkás és kolhozparasztasszony. Vázlat. 1936
Bronz, 84,5×43×57 cm. Ltsz.: SzO–797

54.
V. A. SZINAJSZKIJ
Az Oszoaviahim tagja. Általános iskolakötelezettség. 1932
Bronz, 105×38×40 cm. Ltsz.: SzO–570

Kat. 37. A. M. Rodcsenko: Fehér kör. 1918

GRAFIKÁK

55.
I. G. CSASNYIK
Jegyeztél már nyereménykölcsönt? Plakát
Papír, tus, 93×63 cm. Ltsz.: Szr.–B–208

56.
V. N. CSEKRIGIN
Kompozíció a „Feltámadás" ciklusból. 1921
Papír, szén, 36,8×31,3 cm. Ltsz.: R.sz.–8968

57.
Kompozíció a „Feltámadás" ciklusból. 1922
Papír, szén, 24,2×29,5 cm. Ltsz.: R.sz.–9840

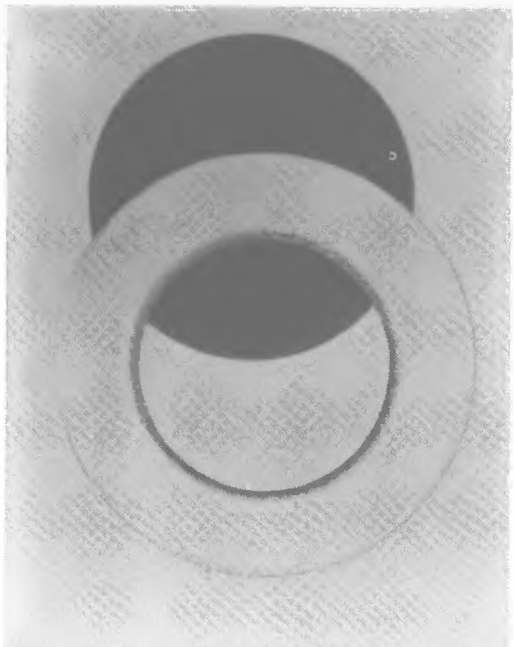

Kat. 39. A. V. Sevcsenko: Vasaló nő. 1920

58.
Kompozíció a „Feltámadás" ciklusból.
Papír, szén, 28,3×24 cm. Ltsz.: R.sz.–8576

59.
M. V. DOBUZSINSZKIJ
Pszkov. 1923
Papír, kőnyomat, 32×25,5 cm. Ltsz.: Sz.gr.–1334

60.
Vityebszk. (Lépcső) 1923
Papír, kőnyomat, 25×31 cm. Ltsz.: Sz.gr.–1329

61.
V. A. FAVORSZKIJ
Szergijev Poszad. 1919
Papír, fametszet, 13,6×15,3 cm. Ltsz.: Sz.gr.–4586

62.
A „Makovec" című folyóirat 3. számának borítólapja. 1923
Papír, fametszet, 18,2×17,5 cm. Ltsz.: Sz.gr.–4518

63.
P. N. FILONOV
Csapszék. 1924
Papír, tus, ceruza, 46,7×39,7 cm. Ltsz.: R. 56 848

64.
V. M. JERMOLAJEVA
V. V. Majakovszkij: Buffó-misztérium. Fedél. 1918. Kiadatlan
Papír, akvarell, tempera, 34,8×42,7 cm. Ltsz.: R.sz.–8625

65.
Kompozíció Cervantes Don Quijote című regényének témájára. Don Quijote és Sancho Panza. 1933–1934
Papír, tempera, 43,3×31,8 cm. Ltsz.: R.sz.–8616

Kat. 40. A. V. Sevcsenko: Csendélet. 1922

66.
Parasztasszony kisgyermekkel
Papír, gouache, 29,5×32 cm. Ltsz.: R.sz.–9329

67.
N. N. JEVGRAFOV
Vázlat egy klub falának kifestéséhez
Papír, akvarell, gouache, tus, 20,5×34,4 cm. Ltsz.: R.sz.–7415

68.
V. I. KOZLINSZKIJ
Munkás. Pannóvázlat. 1918
Papír, plakát-gouache, 65,5×50,5 cm. Ltsz.: SzRB–863

69.
Munkás. 1919
Papír, rézkarc, 30,3×26 cm. Ltsz.: Sz.gr.–1932

Kat. 41. D. P. Sterenberg: Szasa néni. 1920-as évek

70.
Tengerész. 1919. A „Modern Pétervár" című albumból
Papír, linómetszet, 33,5×34 cm. Ltsz.: Sz.gr.–1935

71.
Munkás. 1919. A „Modern Pétervár" című albumból
Papír, linómetszet, 34,7×22,9 cm. Ltsz.: Sz.gr.–11321

Kat. 49. A. Sz. Golubkina: Nyírfácska. 1927

Kat. 52. Sz. D. Lebegyeva: A. D. Cjurupa. 1927

72.
Gyűlés. 1919. A „Modern Pétervár" című albumból
Papír, linómetszet, 29,8×21,6 cm. Ltsz.: Sz.gr.–11328

73.
A Párizsi Kommün halottjai feltámadtak a Szovjetek vörös lobogója alatt. Plakát a pétervári „ROSZTA-ablakok" sorozatból. 1920–1923
Papír, linómetszet, festett nyomat, 72×47,6 cm. Ltsz.: Gr.pl.–1070

74.
Január kilencedikére esküszünk . . . Plakát a pétervári „ROSZTA-ablakok" sorozatból. 1920–1923
Papír, linómetszet, festett nyomat, 66,5×34 cm. Ltsz.: Gr.pl.–2321

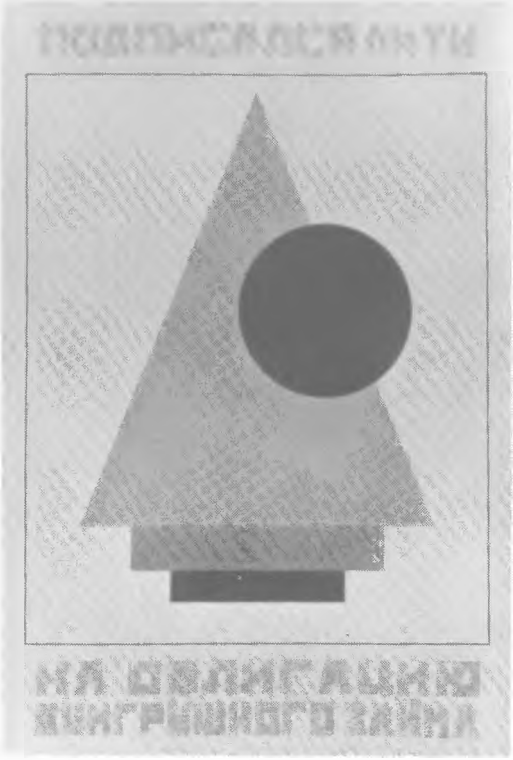

Kat. 56. V. M. Csekrigin: Kompozíció a „Feltámadás" ciklusból. 1921

Kat. 55. I. G. Csasnyik: Jegyeztél már békekölcsönt? Plakát

Kat. 64. V. M. Jermolajeva: V. V. Majakovszkij: Buffó-misztérium. Könyvfedél. 1918

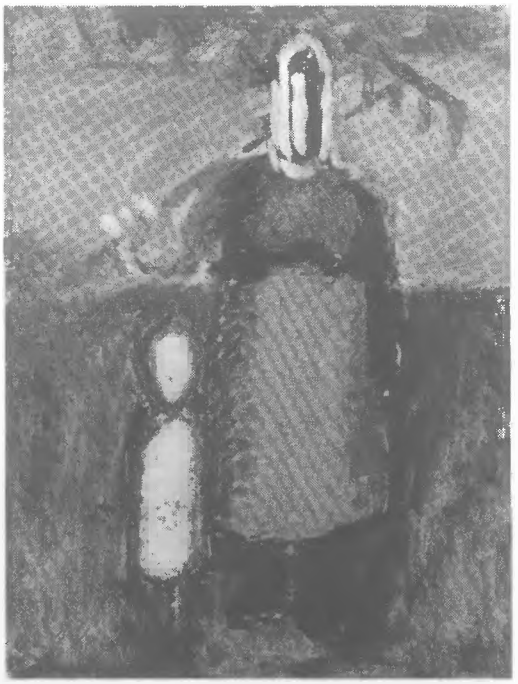

Kat. 66. V. M. Jermolajeva: Parasztasszony kisgyermekkel

75.
A. I. KRAVCSENKO
Leány portréja. 1926
Papír, fametszet, 25,1×17,8 cm. Ltsz.: Sz.gr.–12297

76.
Asszony a mezőn. Az „Asszonyi élet a múltban és ma" című sorozatból. 1928
Papír, fametszet, 23,7×18,4 cm. Ltsz.: Sz.gr.–2472

77.
N. N. KUPREJANOV
Páncélkocsik. 1918
Papír, fametszet, 14,9×17,9 cm. Ltsz.: Sz.gr.–11257

78.
Marx Károly arcképe. 1919
Papír, fametszet, 29,2×20,2 cm. Ltsz.: Sz.gr.–11260

Kat. 67. N. N. Jevgrafov: Vázlat egy klub falának kifestéséhez

79.
Csendélet. 1920
Papír, fametszet, 17,7×16,4 cm.

80.
Vasaló nő (N. Sz. Iznar portréja) 1921
Papír, fametszet, 17,2×11,5 cm. Ltsz.: Sz.gr.–7504

81.
B. M. KUSZTOGYIJEV
Lubók. (Vásári népi metszet) 1927
Papír, linómetszet, 31,2×27,2 cm. Ltsz.: Sz.gr.–10584

82.
P. V. KUZNYECOV
Szartyanka kisbáránnyal. A „Hegyi Buhara" című album egy lapja. 1923. Moszkva, Állami Könyvkiadó, 1923.
Papír, színes kőnyomat, 30,4×22,8 cm. Ltsz.: Sz.gr.–11306

83.
Folyó. A „Hegyi Buhara" című album egy lapja. 1923. Moszkva, Állami Könyvkiadó,
Papír, színes kőnyomat, 34×22,8 cm. Ltsz.: Sz.gr.–11307

84.
V. V. LEBEGYEV
Mosónő. 1920. A „Mosónők" sorozatból. 1920–1921
Papír, korom, 24,6×19. Ltsz.: R.sz.–6446

85.
Műteremben. 1921
Papír, tinta, fehér festék, ceruza, 31,4×23,7 cm. Ltsz.: R.sz.–6994

86.
Dolgozni kell – puska a kéznél. 1921. Plakát a pétervári „ROSZTA-ablakok" sorozatból. 1920–1923
Papír, linómetszet, festett nyomat, 76,2×55 cm. Ltsz.: Gr.pl.–1082

87.
Kérdezd az eszert – mi a hite . . . 1921. Plakát a pétervári „ROSZTA-ablakok" sorozatból. 1920–1923
Papír, linómetszet, festett nyomat, 59×41 cm. Ltsz.: Gr.pl.–1046

88.
K. SZ. MALEVICS
Szuprematista szövet. 1919
Gouache vásznon, 20×9,6 cm. Ltsz.: R.sz.–976

89.
Szuprematista ruhaterv. 1923
Papír, akvarell, 18,9×16,9 cm. Ltsz.: R.sz.–979

90.
M. V. MATYUSIN
Kompozíció J. Guro halálára. 1918. ⟨Guro, Jelena Genrihovna (1877–1913) költőnő, festőművész, M. V. Matyusin felesége⟩
Papír, akvarell, 27×38,4 cm. Ltsz.: R.sz.–6587

91.
Boglya. Lahta. 1921
Papír, akvarell, 53×41,5 cm. Ltsz.: R.sz.–6591

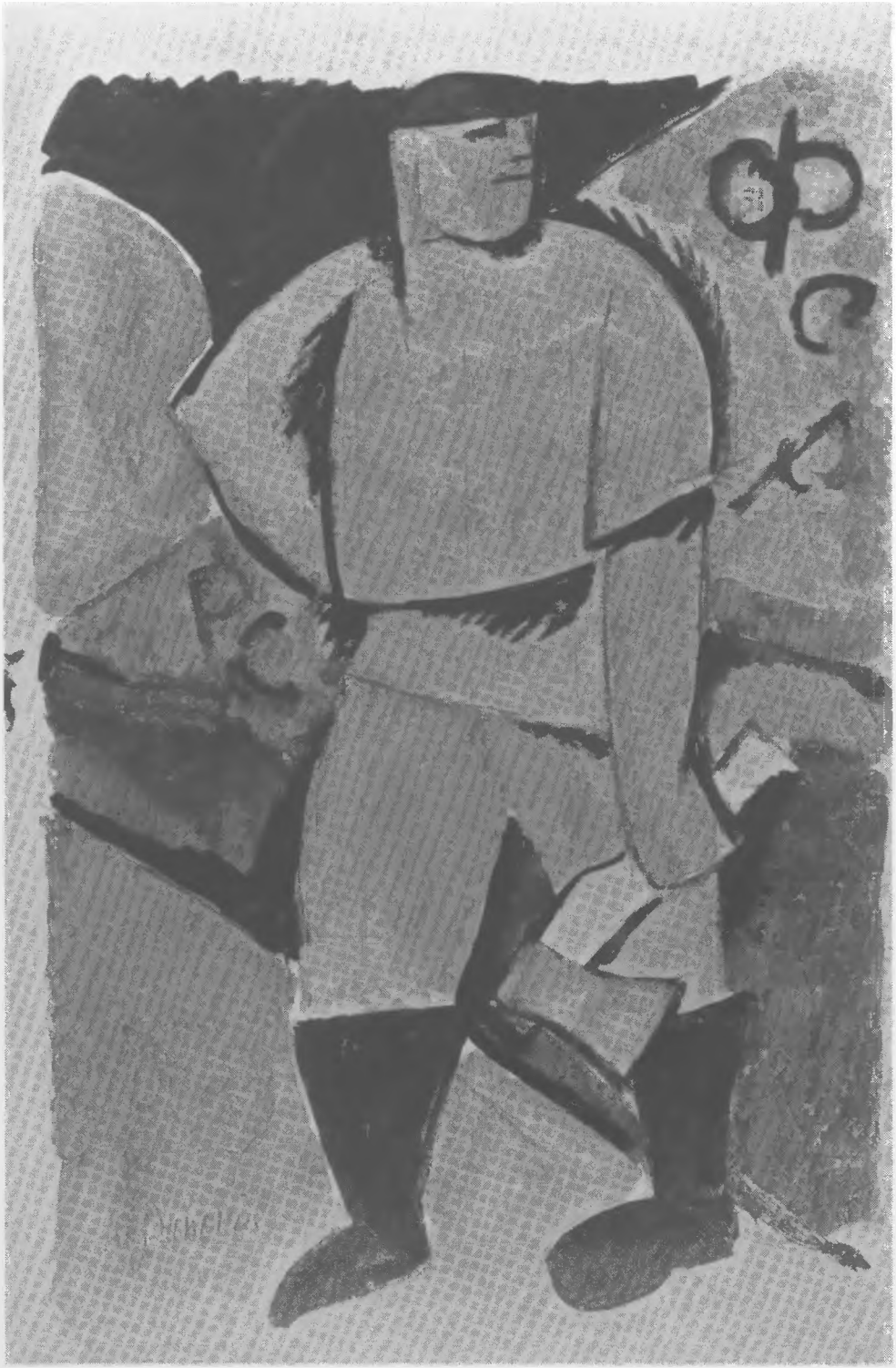

92.
Táj. Sziverszkaja. 1924
Papír, akvarell, 22×34,3 cm. Ltsz.: R.sz.–6590

93.
D. I. MITROHIN
Az Északi Dvinán. 1927
Papír, rézmetszet, 10,6×14,8 cm. Ltsz.: Sz.gr.–3115

94.
Séta, 1929
Papír, fametszet, 9,1×10,1 cm. Ltsz.: Sz.gr.–9100

95.
I. I. NYIVINSZKIJ
ZAGESZ. Vízierőmű. V. I. Lenin-emlékmű. 1927
Papír, rézkarc, hidegtű, színes lemez, 69××49,7 cm. Ltsz.: Sz.gr.–3355

96.
Aznyefty. Olajkút. 1930
Papír, rézkarc, hidegtű, színes lemez, 73,5×××49 cm. Ltsz.: Sz.gr.–3357

97.
K. SZ. PETROV-VODKIN
Önarckép. 1921
Papír, szépia, ecset, toll, 38,2×31,4 cm. Ltsz.: R.sz.–1415

98.
Szamarkandia. Könyvborító. Akvilon kiad. 1923
Papír, gouache, akvarell, tus, toll, 32,8×25,3 cm. Ltsz.: R.sz.–9596

Kat. 68. V. I. Kozlinszkij: Munkás. Pannóvázlat. 1918

Kat. 70. V. I. Kozlinszkij: Tengerész. 1919

99.
A. I. PORET
Előzék a karél–finn eposzhoz, a Kalevalához.
Moszkva–Leningrád, Academia kiad. 1933
Papír, akvarell, 24,6×17,8 cm. Ltsz.: R.sz.–7079

100.
Előzék a karél–finn eposzhoz, a Kalevalához.
Moszkva–Leningrád, Academia kiad. 1933
Papír, akvarell, 24,3×17,2 cm. Ltsz.: R.sz.–7080

101.
I. A. PUNYI
Ünnepi pannóvázlat. 1918
Papír, akvarell, tus, ceruza, 43,5×35,5 cm. Ltsz.: Sz.rb.–907

102.
A. M. RODCSENKO
Kompozíció. 1919. Lap a „Rodcsenko-metszetek" című albumból
Papír, linómetszet, 15,8×10,8 cm. Ltsz.: Sz.gr.–B–534

103.
A. T. SZASIN
Kosztümtervek N. V. Gogol „A revizor" című komédiájához. Rendőrbiztos. 1927
Papír, akvarell, 52,7×31,9 cm. Ltsz.: SzR–B–123

Kat. 73. V. I. Kozlinszkij: A Párizsi Kommün halottjai feltámadtak a szovjetek vörös lobogója alatt. Plakát. 1920–23

Kat. 80. N. N. Kuprejanov: Vasaló nő (N. Sz. Iznar portréja). 1921

Kat. 81. B. M. Kusztogyijev: Lubók (Vásári népi metszet). 1927

Kat. 82. P. V. Kuznyecov: Szartyanka kisbáránynyal. 1923

Kat. 86. V. V. Lebegyev: Dolgozni kell – puska a kéznél. Plakát. 1921

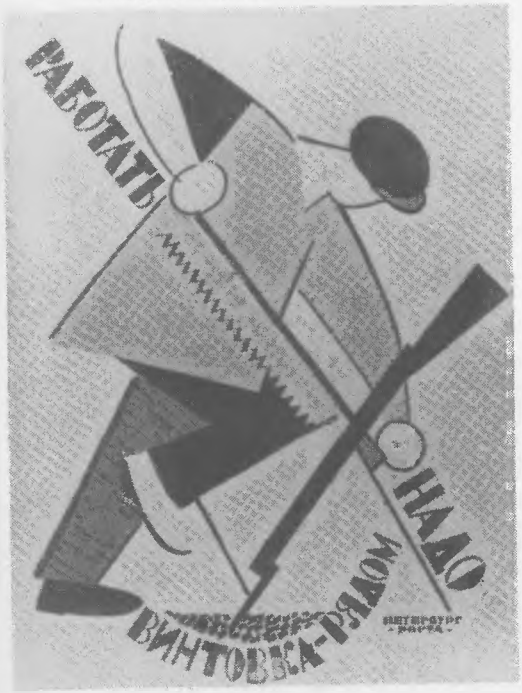

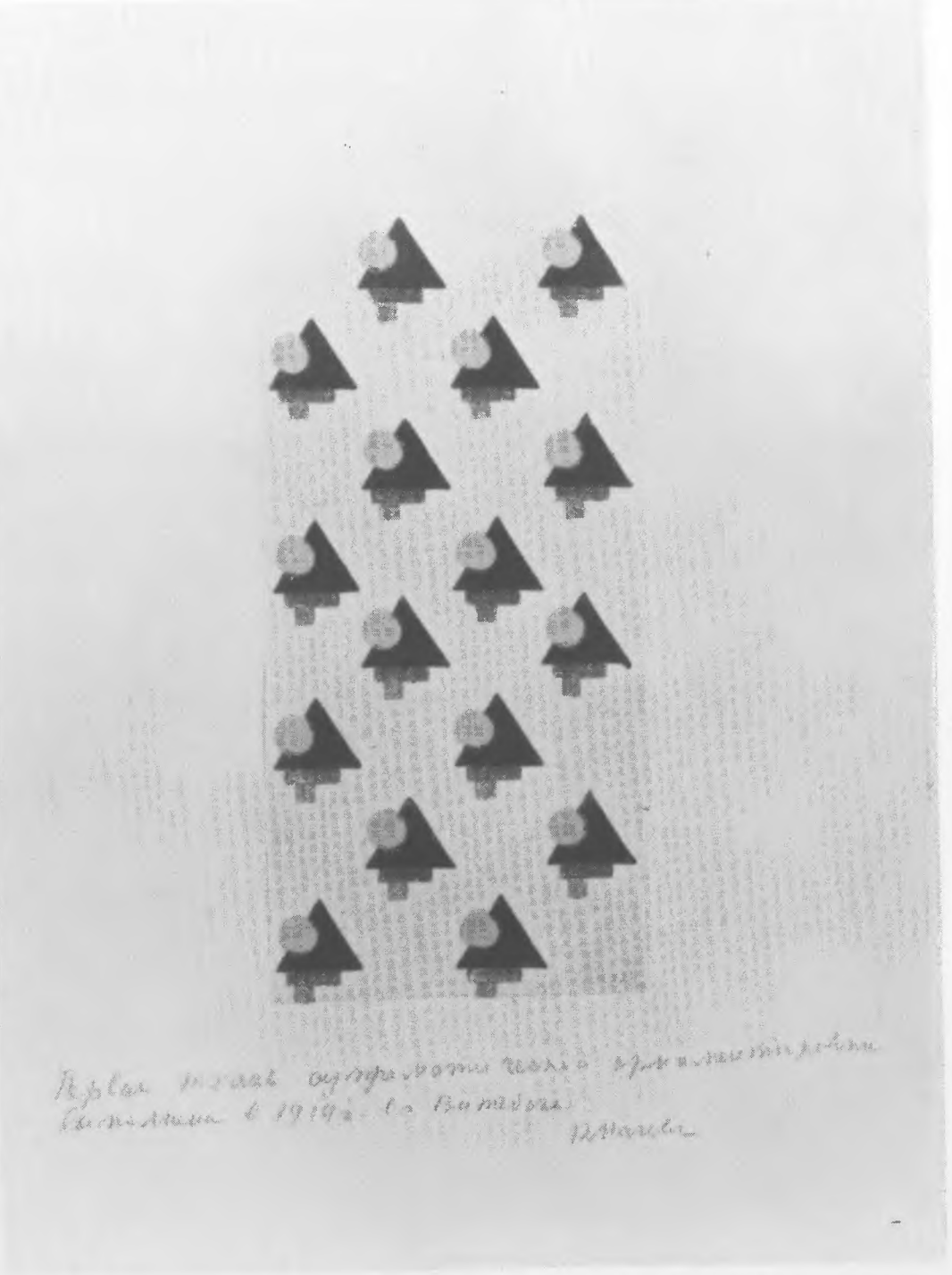

Kat. 88. K. Sz. Malevics: Szuprematista szövet. 1919

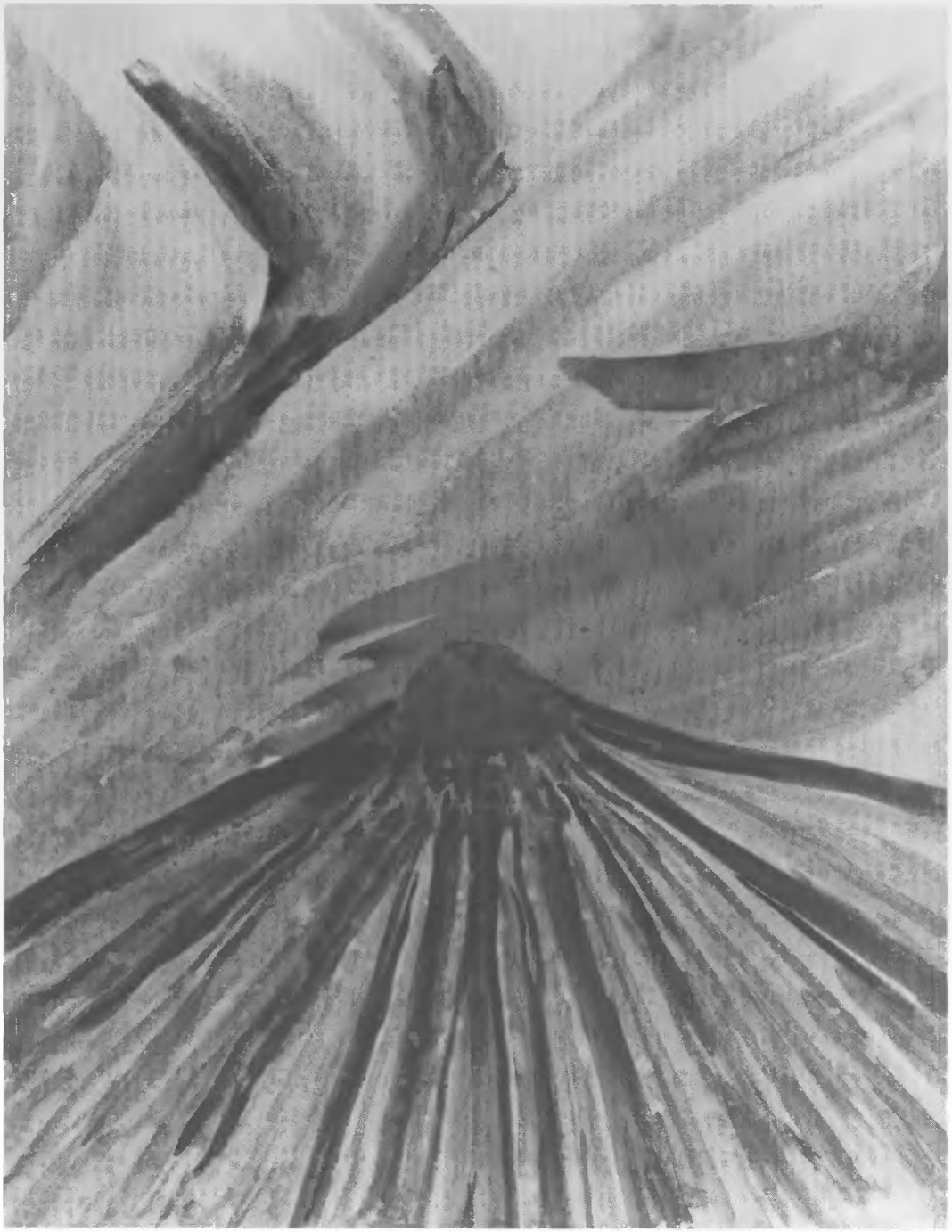

Kat. 91. M. V. Matyusin: Boglya. 1921

104.
Szvisztunov. 1927
Papír, akvarell, tus, 52×30 cm. Ltsz.: SzR–B–126

105.
V. F. SZTYEPANOVA
Lapok a „VARSZT" című albumból. Kompozíció. 1918. Kiadatlan
Papír, linómetszet piros papíron, 16,7×11,5 cm. Ltsz.: Sz.gr.–6855

106.
Kompozíció. 1918
Papír, linómetszet kék papíron, 12,5×16,4 cm. Ltsz.: Sz.gr.–6861

107.
Kompozíció. 1918
Papír, linómetszet fekete papíron, 17×10,2 cm. Ltsz.: Sz.gr.–6863

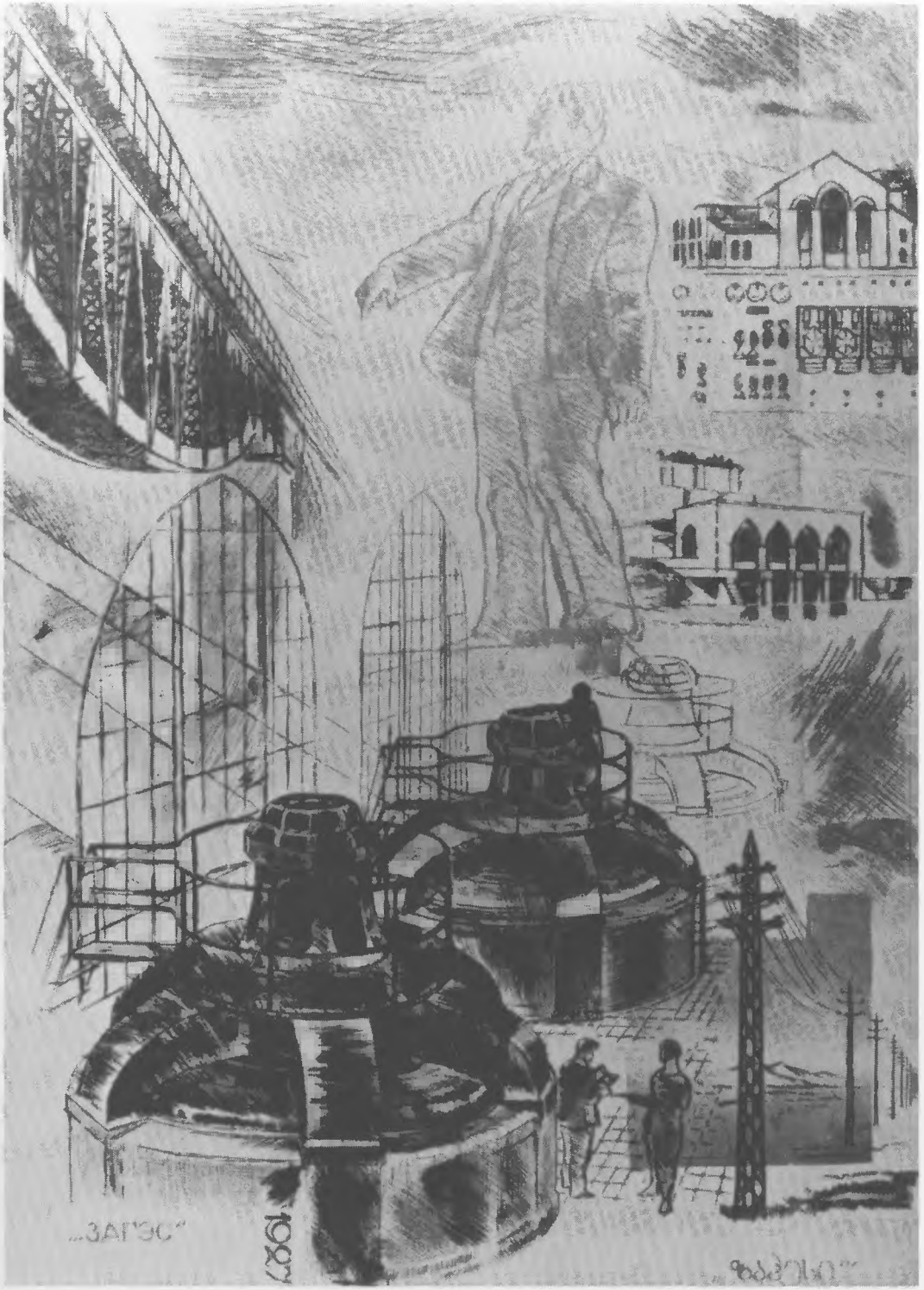

108.
N. M. SZUETYIN
Vagondekoráció vázlata. 1920
Papír, gouache, tus, akvarell, 27,5×43,8 cm. Ltsz.: R.sz.–3055

109.
Tribün ünnepi dekorációja. (A Konnaján.) Vityebszk. 1920
Papír, gouache, 25×30,2 cm. Ltsz.: R.sz.–3050

110.
Cégtáblák. Vázlat. Vityebszk. 1921
Papír, gouache, színes tus, 51×54 cm. Ltsz.: R.sz.–3057

111.
Szövetterv. 1924
Papír, gouache, 18,5×28,2 cm. Ltsz.: SzR–B–127

Kat. 95. I. I. Nyivinszkij: ZAGESZ. Vízierőmű. V. I. Lenin-emlékmű. 1927

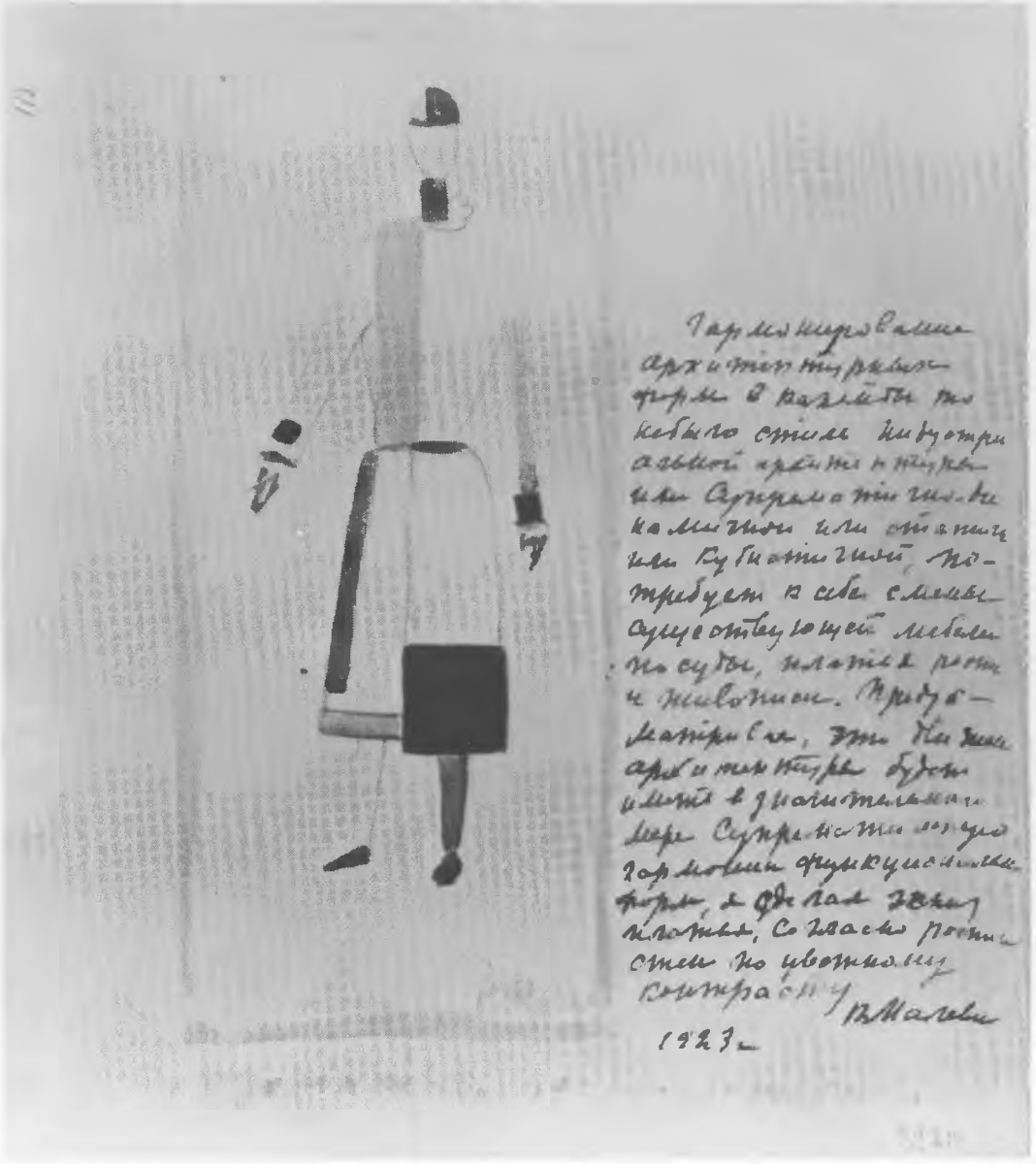

Kat. 89. K. Sz. Malevics: Szuprematista ruhaterv. 1923

IPARMŰVÉSZET
PORCELÁN

112.
N. I. ALTMAN
Föld a dolgozóknak. Tányér. 1918–1922
Porcelán, zománcra festve, átm.: 23 cm. Ltsz.: SzF–1479

113.
SZ. V. CSEHONYIN
Harcban születnek a hősök. Festésterv. Tányér. 1918
Porcelán, zománcra festve, átm.: 24,7 cm. Ltsz.: SzF–1726

114.
Festésterv. Virágkoszorú keretben, sarlót és kalapácsot ábrázoló tányér. 1918
Porcelán, zománcra festve, átm.: 24,7 cm. Ltsz.: SzF–173

115.
Festésterv. Csésze kistányérral. 1920
Porcelán, zománcra festve, csésze m.: 7 cm, átm.: 7 cm; tányér átm.: 15,6 cm. Ltsz.: SzF–822 a, b.

116.
N. JA. DANYKO
Zászlót hímző munkásnő. Szobor. 1920
Porcelán, zománcra festve, m.: 15,2 cm. Ltsz.: SzF–1721

117.
O. A. GLEBOVA-CUGYEJKINA
Bolond nő. Szobor. 1923
Porcelán, zománcra festve, m.: 13 cm, h.: 13 cm. Ltsz.: SzF–1722

118.
Z. V. KOBILECKAJA
Pétervár, 1921. Tányér. 1921
Porcelán, zománcra festve, aranyozott, átm.: 24,5 cm. Ltsz.: SzF–2

119.
V. V. KUZNYECOV
Vörösgárdista. Szobor. 1923. Modell után. 1918
Porcelán, zománcra festve, m.: 21 cm. Ltsz.: SzF–150

120.
A. T. MATVEJEV
Asszony pohárral. Szobor. 1923
Porcelán, zománcra festve, m.: 21 cm. Ltsz.: SzF–237

121.
J. N. POTAPOVA
Virágzó kertté változtatjuk az egész világot. Korsó. 1921
Porcelán, zománcra festve, m.: 9,3 cm; átm.: 7,9 cm. Ltsz.: SzF–1148

122.
I. I. RIZNYICS
Fedeles cukortartó. 1929
Porcelán, zománcra festve, m.: 10,7 cm. Ltsz.: DF–1323 a, b.

123.
J. B. ROZENDORF
Tányér. 1919
Porcelán, zománcra festve, aranyozott, átm.: 24,5 cm. Ltsz.: SzF–1322

124.
A. V. SCSEKOTYIHINA-POTOCKAJA
Csésze kistányérral. Orosz motívumok. 1918
Porcelán, zománcra festve, aranyozott, csésze m.: 7,1 cm, átm.: 9,5 cm; tányér átm.: 16,3 cm. Ltsz.: SzF–1485 a, b.

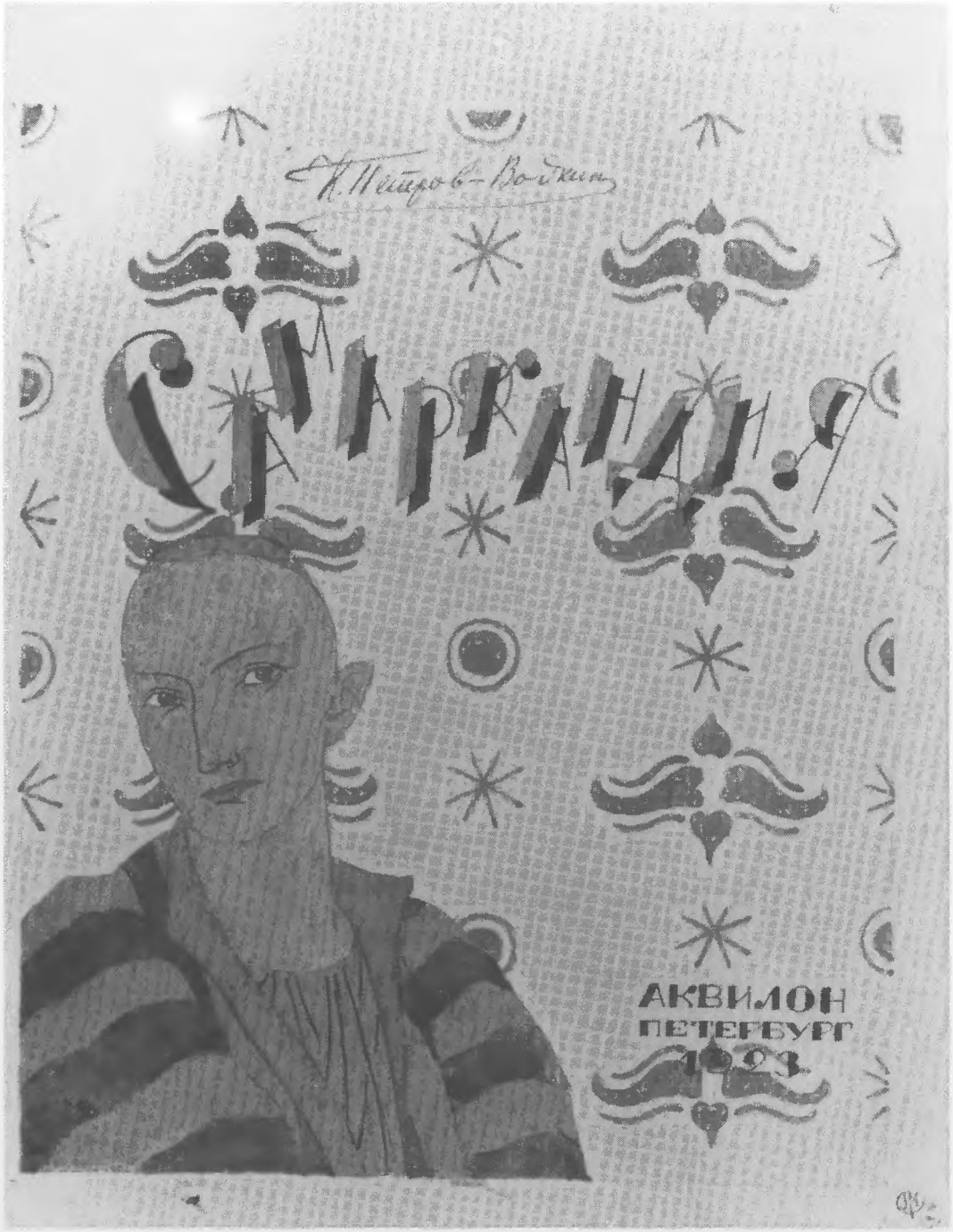

Kat. 98. K. Sz. Petrov-Vodkin: Szamarkandia. Könyvborító. 1923

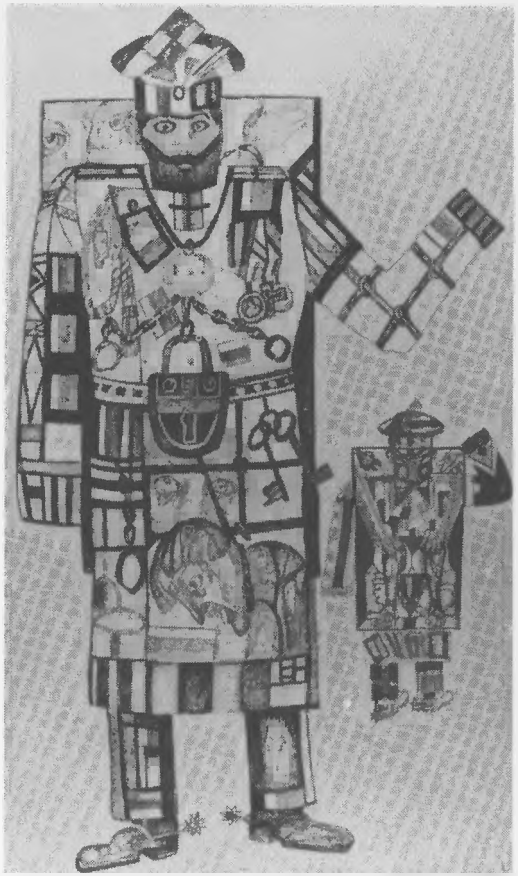

Kat. 103. A. T. Szasin: Kosztümterv Gogol: A revizor c. komédiájához. Rendőrbiztos. 1927

125.
Tál. Harangozó. „Éljen a Szovjetek VIII. kongresszusa." 1921
Porcelán, zománcra festve, aranyozott, átm.: 27,6 cm. Ltsz.: SzF–896

126.
Sznyegurocska (Hópelyhecske). Szobor. 1923
Porcelán, zománcra festve, aranyozott, m.: 18 cm. Ltsz.: SzF–306

TEXTIL

127.
SZ. P. BURILIN
Mintás szövet: kék sarló és kalapács, sárga kalászok.
Karton, nyomott textil, 37×31 cm. Ltsz.: V–891

Kat. 104. A. T. Szasin: Kosztümterv Gogol: A revizor c. komédiájához. Szvisztunov. 1927

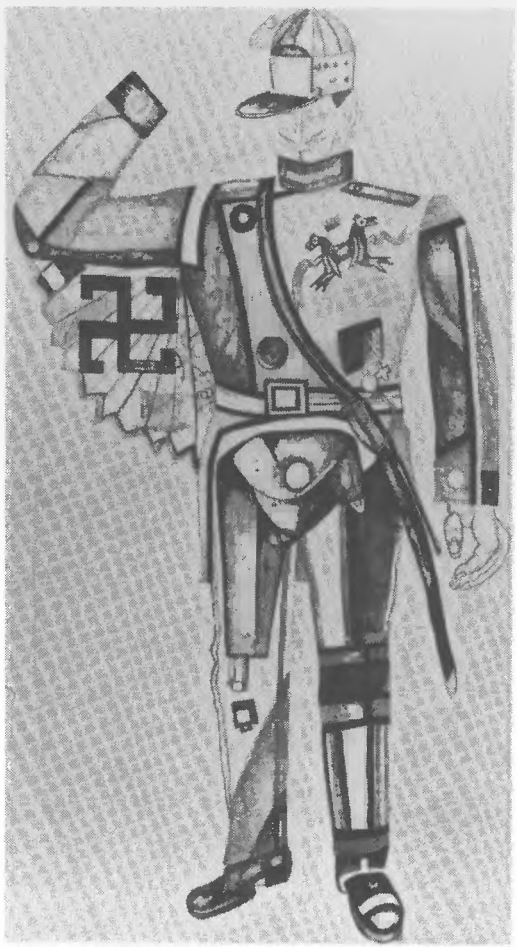

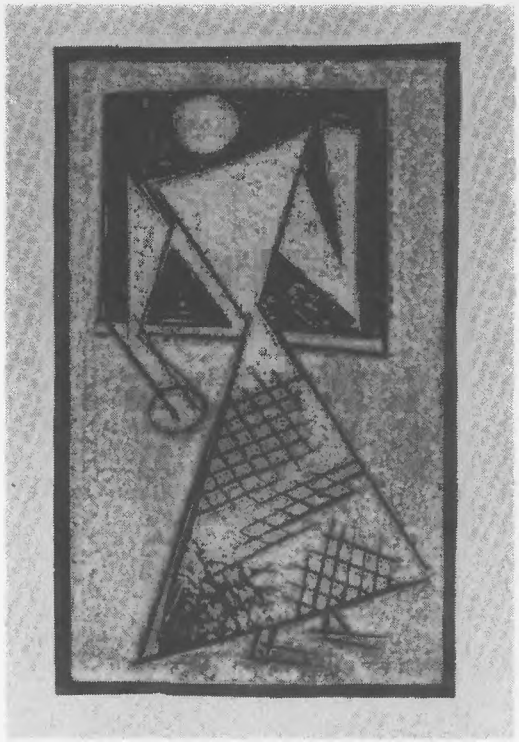

Kat. 107. V. F. Sztyepanova: Lap a „VARSZT" albumból. Kompozíció. 1918

128.
Gyár. Textil. 1927
Karton, nyomott textil, 34×38 cm. Ltsz.: V–881

129.
Fogaskerék. Textil. 1927
Karton, nyomott textil, 38,5×31 cm. Ltsz.: V–1102

130.
Kéve és fogaskerék. Textil. 1930.
Nyomott textil, 37×31 cm. Ltsz.: B–1097

Kat. 101. I. A. Punyi: Ünnepi pannóvázlat. 1918

РСФСР

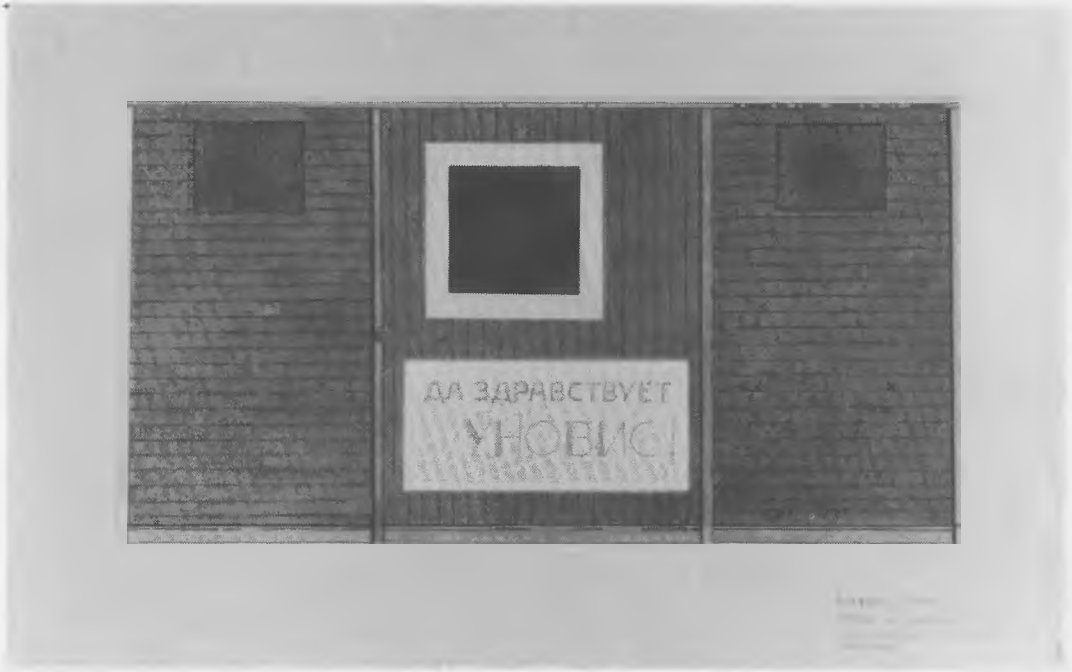

Kat. 108. N. M. Szuetyin: Vagondekoráció vázlata. 1920

131.
DANYILOV
Ruhaanyag, piros alapon fehér geometriai mintákkal. 1920-as évek
Karton, nyomott textil, 26,5×24 cm.

132.
M. SZ. NAZAREVSZKAJA
„Ék" szövet. 1929
Volta, nyomott textil, 44×37 cm. Ltsz.: B–1105

133.
D. N. PREOBRAZSENSZKAJA
Szállítás. Textil. 1927
Karton, nyomott textil, 34×33 cm. Ltsz.: V–833

134.
ISMERETLEN MŰVÉSZ
Mintás szövet, világossárga alapon zöld négyzetekkel, piros és kék fogaskerekekkel, fűrészekkel. Kezd. 1920 – bef. 1930-as évek
Nyomott textil, 29,2×22,7 cm. Ltsz.: B–901

Kat. 116. N. Ja. Danyko: Zászlót hímző munkásnő. 1920

Kat. 118. Z. V. Kobileckaja: Pétervár 1921. Tányér. 1921

Kat. 125. A. V. Scsekotyihina-Potockaja: Tál. Harangozó. „Éljen a Szovjetek VIII. kongresszusa." 1921

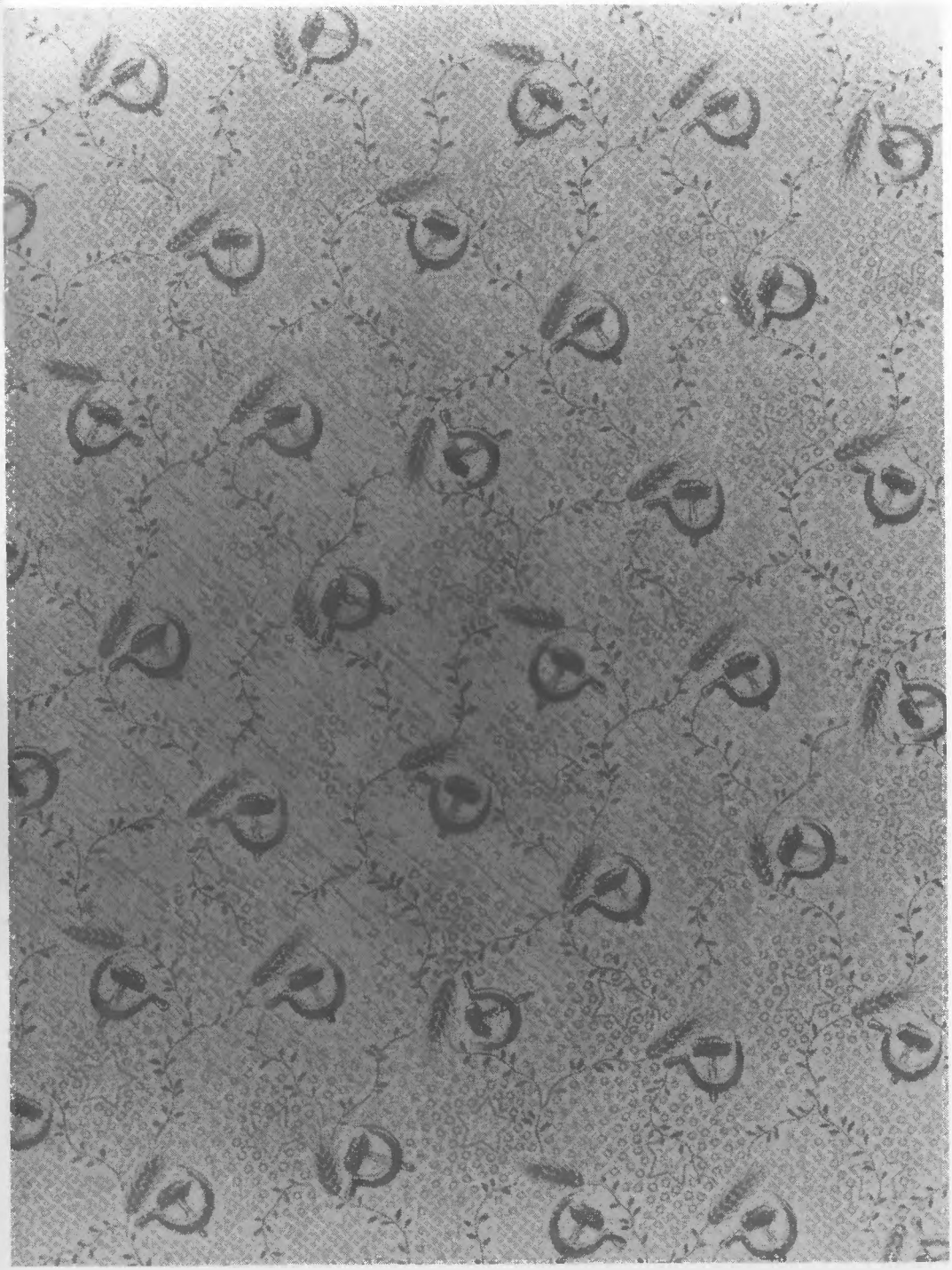

Kat. 127. Sz. P. Burilin: Mintás szövet: kék sarló és kalapács, sárga kalászok

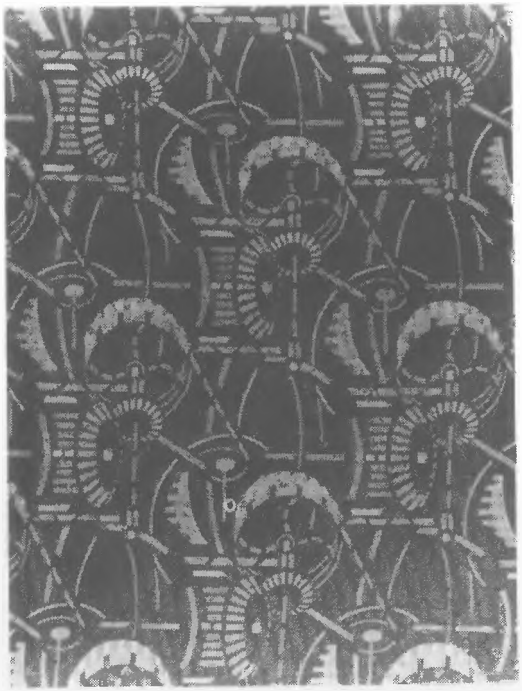

Kat. 135. Ismeretlen művész: Fogaskerék. 1920-as évek

135.
ISMERETLEN MŰVÉSZ
Fogaskerék. Szövet. 1920-as évek
Nyomott textil, 39×37 cm. Ltsz.: B–1100

136.
ISMERETLEN MŰVÉSZ
Úszókat ábrázoló szövet. 1920-as évek
Karton, nyomott textil, 34×37,5 cm. Ltsz.: B–876

137.
ISMERETLEN MŰVÉSZ
Evezősöket ábrázoló szövet. 1920-as évek
31,5×36 cm. Ltsz.: B–872

138.
ISMERETLEN MŰVÉSZ
Vörös zászlókkal a háttérben gyárkéményeket ábrázoló textil. 1920-as évek
Gyapjúszerű pamutszövet, 30,5×30,5 cm. Ltsz.: B–886

ISBN 963 563 009 3

Felelős kiadó: Nemes Iván igazgató
Műszaki szerkesztő: Szabó Gyula
Megjelent: 4,65 A/5 ív terjedelemben
9384/82 – Népművelési Propaganda Iroda, Budapest
Felelős vezető: Vymeták Ferenc

Ára: 20-Ft.